

ПРЕКРШАЈНА ОДГОВОРНОСТ РОДИТЕЉА ЗА ПРЕКРШАЈ ДЕТЕТА И МАЛОЛЕТНИКА ИЗ ЗАКОНА О БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА НА ПУТЕВИМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

др Младен Јеличић

научни сарадник, mladen.jelicic.kaishin@gmail.com. ORCID: 0009-0003-5486-3485

Апстракт: У раду се анализирају принципи прекршајне одговорности родитеља за саобраћајне прекршаје које учине њихови потомци. Аутор критички преиспитује постојећа законска решења са аспекта основног начела прекршајне одговорности физичких лица – субјективне прекршајне одговорности. Након уводних разматрања, дате су опште напомене о прекршајној одговорности физичких лица и указано на законску регулативу прекршајне одговорности родитеља по Закону о прекршајима и Закону о безбедности саобраћаја на путевима. Размотрене су и специфичности посредне одговорности родитеља за прекршаје својих потомака и дефинисане претпоставке објективног и субјективног карактера за прекршајну одговорност родитеља. Теоријска разматрања поткрепљена су примером из праксе кроз анализу образложења судске пресуде. У закључним разматрањима аутор је понудио решења за бољу законску регулативу овог питања, кроз коју би се испоитовали принципи субјективне прекршајне одговорности физичких лица, али је указано и на потребу да се питању поштовања саобраћајних прописа од стране деце и малолетника приђе много озбиљније кроз акцију на ширем друштвеном плану која би обухватила учешће више релевантних друштвених чинилаца.

Кључне речи: саобраћајни прекршај детета и малолетника, прекршајна одговорност родитеља, субјективна и објективна прекршајна одговорност.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Прекршаје из Закона о безбедности саобраћаја на путевима¹ Републике Србије све чешће врше деца и малолетна лица. По одредбама Закона о прекршајима² Републике Србије, дете узраста до 14 година није прекршајно одговорно,³ док то јесу малолетна лица до 18 година старости. Имајући у

¹ Закон о безбедности саобраћаја на путевима - ЗОБС („Сл. гласник РС бр. 41/09, 53/10, 101/11, 55/14, 32/13 - Одлука УС РС, 96/15 - други закон, 9/16 - Одлука УС РС 24/18, 23/19, 128/20 и 76/23).

² Закон о прекршајима – ЗОП („Сл. гласник РС“ бр. 65/13, 13/16, 98/16, 91/19 и 112/22).

³ Одредба чл. 299 ст. 1 и ст. 2 ЗОП прописује да кад суд утврди да малолетник у

виду значај поштовања саобраћајних прописа за безбедност учесника у саобраћају, неспорно је да чињење саобраћајних прекршаја од стране деце⁴ и малолетника са собом носи велику опасност од наступања најтежих последица. По својим психофизичким карактеристима ови учесници у саобраћају морају да испољавају посебну опрезност у саобраћају, што и бројне одредбе ЗОБС предвиђају.⁵

Такође, улога родитеља у развијању саобраћајне културе код деце и свести о обавези поштовања саобраћајних прописа је изузетно значајна. И ова врста утицаја родитеља на своју децу спада у основе васпитања. У потпуности смо сагласни са ставовима да породица, као људска заједница родитеља и деце, због природе односа и јаким емоционалних веза између чланова, а посебно због велике могућности утицаја родитеља на свеукупни развој личности младих, веома је значајан, а у неким периодима и основни и најзначајнији чинилац у развоју личности детета (Станојловић, 1992, 5). С друге стране, неспорно је и да васпитно образовне установе имају битну улогу у том процесу јер главно средство предупредјења недисциплинованости детета јесте правилна организација режима у свакој школи и високи квалитет извођења наставе (Јанковић, 1939, 9,10). Не постоји универзална васпитна метода која даје оптималне резултате у развоју детета, већ успешна комбинација више различитих васпитних поступака, усаглашених са карактеристикама и структуром личности детета, може дати очекиване резултате (Станојловић, 1992, 74). Развијање свести код деце о нужности поштовања саобраћајних прописа је процес који треба да се паралелно одвија у породици и школама и са њим треба почети што раније. Јер и деца су учесници у саобраћају, било у својству пешака, бициклисте, а касније и у својству возача. Иако није за похвалу чињеница да деца и малолетници често чине саобраћајне прекршаје, то представља реалност свакодневног живота. Зато се поставља питање одговорности родитеља за саобраћајне прекршаје које учине њихова деца. С обзиром да родитељи спадају у категорију физичких лица као учинилаца прекршаја, потребно је прво указати на основне принципе прекршајне одговорности физичких лица.

време извршења прекршаја није имао навршених четрнаест година обуставиће прекршајни поступак. У случају из става 1. овог члана суд ће о прекршају који је учињен обавестити родитеља, усвојитеља и старатеља малолетника, као и орган старатељства, а по потреби може обавестити и школу односно организацију у којој је малолетник смештен.

⁴ Деца не чине прекршај јер нису прекршајно одговорна, већ противправно дело законом или другим прописом одређено као прекршај. Ипак, у даљем раду ћемо користити овај термин да не би сваки пут морали истицати ову чињеницу.

⁵ По важећим одредбама малолетници могу стећи возачку дозволу. Међутим, начин њиховог управљања возилом са пробном возачком дозволом је посебно регулисан, а то се односи на време управљања возилом, карактеристике возила којим смеју управљати, присуство пунолетних лица у возилу, посебна правила за ограничење брзине, итд. Наведено регулише одредба чл. 182 ст. 5 - 8 ЗОБС.

2. ОПШТЕ НАПОМЕНЕ О ПРЕКРШАЈНОЈ ОДГОВОРНОСТИ ФИЗИЧКИХ ЛИЦА

У доктрини је често разматрано питање прекршајне одговорности. Указује се да прекршајна одговорност представља скуп услова потребних за примену прекршајних санкција према учиниоцу прекршаја или према правном лицу, а ради се о скупу објективних и субјективних услова потребних за кажњивост прекршаја (Стојановић, 2012, 35). У прекршајном праву термин „одговорност“ је шири у односу на термин „кривица“ јер прекршајна одговорност обухвата и кривицу, с обзиром да субјект прекршаја мора имати одговарајућа законом прописана психичка својства и психички однос према својој радњи, што значи да мора бити урачунљив и „крив“ за извршени прекршај (Шушњара, 2014, 263). Као последицу изостављања кривице из појма прекршаја,⁶ прекршајна одговорност је добила на значају - она више није јединствена, већ је различита у зависности ко се појављује као учинилац прекршаја, па може бити и субјективна (када је учинилац физичко лице) и објективна (када је учинилац правно лице). Кривица је неопходна за прекршајну одговорност физичког лица, али не и за одговорност правног лица (Ђорђевић, 2014, 18). Субјект прекршаја са становишта субјективне одговорности мора да поседује способност да успостави одговарајући „однос“ према радњи која је прописом одређена као прекршај, да би му се уопште прекршај могао ставити на терет („урачунати“) али и конкретно манифестовати („изразити“) ту способност у смислу појма кривице (виности), тј. свести и воље да чини прекршај, односно дужности да ту свест и вољу „има“ (активира) (Пихлер, 2008, 5,6).

Централни појам субјективне прекршајне одговорности јесте прекршајна кривица, она представља „мост“ који спаја објективни појам прекршаја, као противправног дела објективизованог у реалности и прекршајну одговорност, као неопходног услова примену прекршајне санкције (Јеличић, 2017, 349). Одредба чл. 18 ст. 1 ЗОП прописује да физичко лице одговара за прекршај који му се може приписати у кривицу зато што је било урачунљиво и учинило прекршај са умишљајем или из нехата, а било је свесно или је било дужно и могло бити свесно да је такав поступак забрањен. Из законске дефиниције произилази да појам прекршајне кривице садржи три конститутивна елемента: урачунљивост, умишљај или нехат и свест о противправности. Ова три елемента условљавају један други и изостанак било којег од њих искључује постојање прекршајне кривице, а самим тим и прекршајне одговорности. Урачунљивост би се могла окарактерисати као „општа подобност“ или предуслов кривице, а свест о противправности као објективизациони елемент виности, тј. умишљаја или нехата. Адекватан психички апарат учиниоца прекршаја (урачунљивост) омогућава да

⁶ Одредба чл. 2 ЗОП предвиђа да је прекршај противправно дело које је законом или другим прописом надлежног органа одређено као прекршај и за које је прописана прекршајна санкција.

предузимањем радње чињења или нечињења испољи субјективни однос према прекршају манифестован постојањем умишљаја или нехата и при томе перципира (или је био дужан и могао да перципира) противправност свог понашања (Јеличић, 2017, 352,353).

Дакле, претпоставка одговорности родитеља као физичког лица јесте постојање прекршајне кривице. Међутим, специфичност одговорности родитеља за прекршаје из ЗОБС које учини њихово дете, јесте чињеница да није у питању непосредна (аутономна) одговорност родитеља, већ посредна (изведена). Овакав закључак произилази из законске регулативе прекршајне одговорности родитеља, из ког разлога је корисно упознати се са позитивноправним аспектом овог питања.

2.1. Одговорност родитеља по Закону о прекршајима и Закону о безбедности саобраћаја на путевима

Одредбом чл. 72 ЗОП регулисана је одговорност родитеља, усвојитеља, старатеља, хранитеља детета и малолетника. Ставом 1 прописано је да када је дете учинило прекршај због пропуштања дужног надзора родитеља, усвојитеља, старатеља, односно хранитеља, а ова лица су била у могућности да такав надзор врше, родитељи, усвојитељ, старатељ односно хранитељ детета казниће се за прекршај као да су га сами учинили. У погледу овог законског решења оправдано се указује да је у питању објективна одговорност јер се родитељ не кажњава за прекршај пропуштања дужног надзора, као самосталног прекршаја, већ се кажњава као да је сам учинио прекршај. Истиче се да је потребно неколико услова да би родитељи одговарали за прекршај детета: 1. Да је дете учинило прекршај 2. Да је прекршај дете учинило јер родитељи нису вршили дужни надзор и 3. Да су родитељи били у могућности да врше дужни надзор (Ристивојевић, Милић, 2016, 160,161).

Поред регулисања одговорности родитеља за прекршај детета (старости до 14 година) ЗОП регулише одговорност родитеља и других лица за прекршаје које учини њихово дете старости од 14 до 18 година (малолетник). Одредбом ст. 2 поменутог члана прописано је да се законом може прописати да ће за прекршај који је учинио малолетник одговарати и родитељи, усвојитељ, старатељ, односно хранитељ малолетника старог од навршених четрнаест до навршених осамнаест година ако је учињени прекршај последица пропуштања дужног надзора над малолетником, а били су у могућности да такав надзор врше.

Из цитиране одредбе произилази да постоји више кумулативно предвиђених услова за прекршајну одговорност родитеља. Пре свега, за постојање одговорности родитеља нужен услов је да је законом прописана одговорност родитеља за прекршај малолетника. Уколико овај услов није остварен, родитељ не може прекршајно одговарати. Такви су и ставови судске праксе, па је у решењу Прекршајног апелационог суда, одељења у

Новом Саду III 305 Прж. Бр. 373/18 од 16.01.2018. године⁷ констатовано да Законом о јавном реду и миру није прописана одговорност другог лица за прекршај детета или малолетника, тако да у конкретном случају нису постојали услови за покретање прекршајног поступка пошто радња описана у захтеву није прекршај. Други значајан услов је да је малолетник учинио прекршај, што подразумева осуђујућу прекршајну пресуду у односу на малолетника, донету у прекршајном поступку.⁸ За одговорност родитеља неопходан је још један услов, који се односи на пропуштање дужног надзора према малолетнику од стране родитеља и могућности да се тај надзор врши, што је за последицу имало вршење прекршаја од стране малолетника.

И ЗОБС регулише одговорност родитеља за прекршаје својих потомака. У чл. 318 ст.1 ЗОБС је прописано да ако дете учини прекршај прописан⁹ о безбедности саобраћаја на путевима, казниће се новчаном казном прописаном за учињени прекршај родитељ, усвојилац, односно старалац детета, као да је сам учинио прекршај, уколико је прекршај учињен због пропуштања дужног надзора. Ставом 3 предвиђено је да за прекршај предвиђен овим законом, који учини малолетник (лице које је навршило 14 година, а није пунолетно) казниће се и његов родитељ, усвојилац, односно старалац уколико је учињени прекршај последица пропуштања дужног надзора над малолетником, када су били у могућности да такав надзор врше. Ставом 2 и 4 предвиђено је да се у оба случаја, уколико је за одређени прекршај предвиђено изрицање заштитне мере односно казних поена, они се неће изрећи родитељу, усвојоцу, односно староцу. Приметно је да је законодавац у ЗОБС фактички поновио одредбе о прекршајној одговорности родитеља предвиђене у ЗОП. Из цитираних законских одредаба јасно произилази да је одговорност родитеља у случајевима који су предмет нашег интересовања, посредна одговорност јер се темељи на противправним радњама другог лица. Ова врста прекршајне одговорности има своје специфичности у односу на непосредну одговорност родитеља, када он одговара за своје чињење или нечињење. На те специфичности ће бити указано у наставку.

⁷ Наведено према: Инг про прописи, судска пракса, електронско издање.

⁸ Одредбом чл. 168 ст. 1 ЗОП прописано је да се прекршајни налог издаје када је за прекршај законом или другим прописом од прекршајних санкција предвиђена само новчана казна у фиксном износу. Одредбом ст. 4 предвиђено је да се прекршајни налог не може издати малолетнику. То значи да се против малолетника који учини прекршај увек мора поднети захтев за покретање прекршајног поступка.

⁹ Коректније би било да је законодавац навео „ако дете прекрши пропис.“ с обзиром да дете не може учинити прекршај јер није прекршајно одговорно, о чему је већ било речи.

2.2. Специфичности посредне одговорности родитеља за прекршаје детета

Одговорност родитеља за противправно понашање свог детета заснива се на чињеници да је дете или малолетник извршило прекршај из ЗОБС. У овом закону није прописан посебан прекршај за родитеља који је пропустио да врши дужан надзор над дететом, где би радња извршења била управо пропуштање вршења дужног надзора. Зато је одговорност родитеља посредна, тј. изведена јер се она изводи из недозвољеног понашања детета или малолетника, којим је прекршена правна норма из ЗОБС.

Међутим, основни постулати субјективне прекршајне одговорности морају се примењивати и у овим случајевима. Да би учинилац прекршаја могао бити кажњен за дело, он мора да има одређени психички однос према делу као свом остварењу а ако таквог односа нема, онда нема ни његове одговорности, па ни кажњивости (Јовашевић, 2012, 84). За постојање субјективног односа према прекршају, у случајевима одговорности за радње другог лица, нужно је довести у везу следеће параметре: радњу извршења прекршаја као објективно испољавање прекршаја у стварности и адекватан унутрашњи, психички однос окривљеног према предузетој радњи другог лица (Јеличић, 2017, 356). Поред наведеног, одређене претпоставке имплицирају одговорност родитеља, због чега је потребно размотрити ово значајно питање.

3. ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ОДГОВОРНОСТ РОДИТЕЉА ЗА ПРЕКРШАЈЕ ИЗ ЗАКОНА О БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА НА ПУТЕВИМА КОЈЕ УЧИНЕ ЊИХОВИ ПОТОМЦИ

Из до сада изнетог могу се дефинисати претпоставке за одговорност родитеља за саобраћајне прекршаје које учине њихови потомци. Њих можемо сврстати у две групе: претпоставке објективног и субјективног карактера. Међутим, оне се не могу посматрати изоловано, неовисно једна од друге. Напротив, оне заједно чине јединство услова прекршајне одговорности родитеља због учињеног саобраћајног прекршаја од стране њихових потомака.

У прву групу спадају чињенице да су дете или малолетник извршили прекршај предвиђен одредбама ЗОБС. Затим, да је вршење прекршаја последица невршења дужног надзора од стране родитеља, а да је постојала могућност да се дужни надзор врши. У претпоставке субјективног карактера сврставамо постојање субјективног односа родитеља према предузетој радњи детета или малолетника којом је извршен саобраћајни прекршај.

3.1. Претпоставке објективног карактера за одговорност родитеља и њихов процесни значај

Одговорност родитеља изводи се из учињеног прекршаја детета или малолетника. У случају да прекршаја нема, нема ни одговорности родитеља. С обзиром да се против детета не може водити прекршајни поступак па се

формално не може констатовати да је оно учинило прекршај, у поступку против родитеља се мора неспорно утврдити да је дете заиста прекршило одредбе ЗОБС и учинило прекршај. У случају да не постоји пропуст на страни детета, нема ни прекршајне одговорности родитеља.

Исти случај је и са малолетним учиниоцем саобраћајног прекршаја. Његова одговорност мора бити утврђена у прекршајном поступку доношењем правноснажне осуђујуће пресуде. У супротном, уколико се утврди да малолетник није одговоран за саобраћајни прекршај или се прекршајни поступак против њега не покрене,¹⁰ нема основа за прекршајну одговорност родитеља.

У претпоставке објективног карактера спада и пропуштање дужног надзора од стране родитеља, када је постојала могућност да се такав надзор врши. У прекршајном поступку се мора утврдити да је родитељ имао могућност да врши дужан надзор над дететом и да је то пропустио да учини. Ове чињенице опредељују његово понашање као противправно, односно, указују на његово нечињење које је за последицу имало вршење саобраћајног прекршаја детета или малолетника.

Све наведене чињенице представљају предмет доказивања у прекршајном поступку. Треба подсетити да је терет доказивања обележја прекршаја и прекршајне одговорности на подносиоцу захтева за покретање прекршајног поступка,¹¹ због чега је подносилац захтева дужан да у прекршајном поступку докаже постојање наведених претпоставки објективног карактера.

Међутим, чињенице да је извршен прекршај од стране детета или малолетника као последица пропуста родитеља да врши дужан надзор за који је постојала могућност да се врши, не имплицирају да постоји прекршајна одговорност родитеља. Потребно је да буду испуњене претпоставке субјективног карактера које се односе на постојање субјективног односа родитеља према учињеном прекршају детета.

3.2. Претпоставке субјективног карактера за одговорност родитеља и њихов процесни значај

Теоријска конструкција одговорности за радње другог лица у прекршајном праву је посебно проблематична, а у судском поступку

¹⁰ Одредбом чл. 297 ст. 1 и ст. 2 ЗОП прописано је да суд може одлучити да се не води прекршајни поступак према малолетнику ако сматра да не би било целисходно да се поступак води с обзиром на природу прекршаја и околности под којима је прекршај учињен, ранији живот малолетника и његова лична својства. У случају из става 1. овог члана суд ће решењем обуставити прекршајни поступак, а о учињеном прекршају обавестиће се родитељ, усвојитељ, старатељ, односно хранитељ малолетника и орган старатељства ради предузимања мера у оквиру њихових овлашћења.

¹¹ Чл. 89 ст. 2 ЗОП.

доказивање субјективног односа према прекршају спада у захтеван задатак овлашћеног тужиоца. Довести у везу недозвољено понашање потомка са субјективним односом родитеља према радњи свог детета за коју најчешће у тренутку извршења нема сазнања, није једноставно. Субјективни однос према прекршају мора да буде манифестован у постојању субјективних чињеница. Оне су одлучне чињенице и предмет доказивања. Субјективни однос мора да буде доказан а не може се темељити на претпоставкама или индицијама (Јеличић, 2019, 153).

Утврђивање елемената прекршајне кривице представља предмет доказног поступка путем утврђивања правно релевантних - одлучних чињеница, на основу којих суд доноси правни закључак о постојању прекршајне кривице тј. свих њених компоненти (решава правно питање). У вези с наведеним, јасно се намеће закључак да чињенице на основу којих суд утврђује постојање умишљаја или нехата, односно, урачунљивости (или њеним модалитетима) и свести о противправности, јесу одлучне чињенице које су предмет доказивања у прекршајном поступку. Оне морају бити утврђене у сваком конкретном случају јер су претпоставка одговорности окривљеног који одговара по принципу субјективне одговорности. То значи да је подносилац захтева дужан да докаже постојање елемената прекршајне кривице код окривљеног као услова за прекршајну одговорност. Ово доказивање се пре свега односи на постојање умишљаја или нехата, јер се урачунљивост и свест о противправности претпостављају (Јеличић, 2017, 353).

У доктрини се указује да у случају када суд утврди да на страни окривљеног не постоји прекршајна кривица, донеће ослобађајућу пресуду на основу чл. 250 ст. 1 тач. 2 ЗОП. Ослобађајућа пресуда се по овом основу може донети услед постојања неког од следећих алтернативних разлога: 1) окривљени је био неурачунљив, а нису испуњени услови за изрицање заштитне мере обавезно психијатријско лечење 2) на страни окривљеног не постоји субјективни однос према извршеном прекршају испољен кроз умишљај или нехат, где спада и неотклоњива стварна заблуда 3) код окривљеног не постоји свест о противправности услед неотклоњиве правне заблуде (Јеличић, 2017, 357). Постојање неког од наведених услова на страни родитеља искључује његову прекршајну одговорност због саобраћајног прекршаја његовог потомка.

4. ПРИМЕР ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Сву сложеност утврђивања прекршајне одговорности родитеља због саобраћајног прекршаја његовог потомка, можемо сагледати кроз пример из судске праксе. Прекршајни суд у Шапцу је пресудом 17 Пр.5376/21 од 20.07.2022. године ослободио одговорности окривљеног Д.И. због постојања основа који искључују прекршајну одговорност окривљеног. Окривљеном је било стављено на терет извршење прекршаја из чл. 332 ст. 1 тач. 34 Закона о безбедности саобраћаја на путевима, којим је инкриминисано поступање

супротно одредби чл. 88 истог закона. Ова одредба, ставом 1 прописује да дете млађе од 12 година не сме да управља бициклом на јавним путевима. У образложењу пресуде, које ћемо детаљно цитирати јер је од значаја за напред наведену теоријску анализу, суд је пре свега констатовао „да је син окривљеног Д.Ј., рођен 13.11.2009. године а у време када је управљао бициклом на јавном путу и учествовао у саобраћајној незгоди, дана 11.08.2021. године, није имао навршених 14 година живота.“ Затим, суд је дефинисао као спорно питање „да ли је син окривљеног извршио прекршај због пропуштања дужног надзора окривљеног (односно, постоји ли узрочно-последична веза између пропуштања дужног надзора и извршења прекршаја) и да ли је окривљени био у могућности да врши дужан надзор.“ Суд је, анализирајући одбрану окривљеног „утврђивао да ли објективне чињенице на које је указао окривљени дају основа за извођење закључка да је окривљени пропустио да врши дужан надзор над дететом. Управо сагледавајући све чињенице конкретног случаја, суд је закључио да окривљени није пропустио да врши дужан надзор над својим дететом јер објективно то није био у могућности да учини, те да прекршај који је учинио син окривљеног није узрокован пропуштањем вршења дужног надзора од стране окривљеног.“

Образлажући овакав закључак, суд је истакао да „у конкретном случају, из одбране окривљеног произилази да је он био уверен да се његов син Ј. игра са другаром на пољани која је удаљена око 50 метара од његове куће, као што то често ради. Окривљени није имао ни један разлог да претпостави да ће Ј. напустити то место и очекивао је да ће му се у том случају јавити, као што то обично чини. При томе, окривљени се за то време налазио у граду, а његова супруга Ј. је била кући. Из наведеног произилази да је окривљени основано сматрао да у конкретном случају постоји стварна околност да се његов син Ј. налази са другаром на пољани и он је био убеђен у постојање ове чињенице. То даље указује да окривљени није пропустио да врши дужан надзор над дететом јер се његово дете налазило на месту на којем уобичајено борави са другаром а ове чињенице је окривљени знао, био је упознат са њима сматрајући да ће његов син и остати на том месту. То што је син окривљеног без његовог знања и својом одлуком узео бицикл да истим управља на јавном путу и учествовао је у саобраћајној незгоди, јесу околности на које окривљени није могао да утиче јер уопште није био упознат са намером свог сина да напусти место на којем се играо. Ове околности су биле изван могућности предвиђања потенцијалних догађаја, узроковане су одлуком сина окривљеног са којом окривљени није био упознат, нити је био у могућности да на исту утиче, или да исту предвиди. Другачија би ситуација била да је окривљени био упознат са намером његовог сина да вози бицикл на јавном путу и да је то дозволио, односно, да је на основу објективних параметара могао да претпостави да се тако нешто може десити, јер би тада свакако постојала његова одговорност због пропуштања дужног надзора и давања дозволе да његов син управља бициклом на јавном путу, тј. занемаривања могућности предвиђања могуће последице. Међутим, с обзиром да ових

околности у конкретном случају није било, окривљени није испољио несавесно понашање као родитељ и суд сматра да у његовом поступку нема елемената прекршајне одговорности. Суд је на основу одбране окривљеног и његовог изношења правнорелевантних чињеница закључио да окривљени према свим околностима конкретног случаја и личним својствима није могао бити свестан могућности наступања забрањене последице нити је то био дужан да предвиди, јер објективних параметара за доношење таквог закључка окривљени у конкретном случају није имао.“ Напослетку, суд је констатовао да „имајући у виду да се терет доказивања односи и на постојање елемената прекршајне одговорности окривљеног, конкретно, умишљаја или нехата, суд је закључио да у овој прекршајној ствари постоје околности које искључују прекршајну одговорност окривљеног и из овог разлога је донео ослобађајућу пресуду, на основу члана 250 ст. 1 тач. 2 Закона о прекршајима. Наиме, пошто на страни окривљеног не постоји психички, тј. субјективни однос према прекршају који би се огледао у умишљају или нехату, јер је у време извршења прекршаја био у неотклоњивој стварној заблуди, суд је закључио да не постоји његова прекршајна кривица (која постоји ако је, између осталог, учинилац при вршењу прекршаја имао субјективни однос према прекршају манифестован кроз постојање умишљаја или нехата). Уколико се прекршај не може приписати у кривицу окривљеном, не постоји ни његова прекршајна одговорност.“

Прекршајни апелациони суд, одељење у Новом Саду је пресудом III-311 Прж. бр. 18834/22 од 30.08.2022. године одбио као неосновану жалбу подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка и потврдио првостепену пресуду. У својој одлуци, другостепени суд се сложио са закључцима и разлозима које је изнео првостепени суд.

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Прекршајна одговорност родитеља због прекршаја њихових потомака из ЗОБС је сложено питање у прекршајном поступку. У раду је указано на неприхватљивост законских решења која одговорност родитеља у појединим случајевима опредељују као објективну одговорност. Родитељи се у прекршајним поступцима терете да су учинили саобраћајни прекршај који је извршио њихов потомак, дакле, правна квалификација прекршаја који се родитељу ставља на терет представља правну квалификацију прекршаја њиховог потомка. Овакво решење је крајње нелогично и указује да одговорност родитеља има примесе објективне одговорности. На пример, ако је малолетник управљао возилом под дејством алкохола и извршио прекршај из чл. 330 ст. 1 тач. 4 ЗОБС (управљање возилом под дејством алкохола више од 1,20 mg/ml до 2,00 mg/ml), родитељу ће бити стављен на терет исти прекршај, са истом правном квалификацијом и може бити кажњен прописаном новчаном казном, иако он није управљао возилом под дејством алкохола, већ је то учинио његов потомак! Међутим, на прекршајним

судовима је да поступају у складу с начелима прекршајног права и одредбама које се односе на прекршајну одговорност физичког лица. У прекршајном праву, за разлику од грађанског права које регулише материју одговорности родитеља за штету коју причине њихова деца, једино је применљиво начело субјективне одговорности, која за претпоставку има постојање виности – умишљаја или нехата (Јеличић, 2019, 156, 157).

У складу с основним начелима прекршајног поступка, одговорност родитеља за саобраћајне прекршаје њихових потомака треба да буде регулисана као субјективна одговорност. Зато смо мишљења да је неопходно изменити законско решење и прописати посебан прекршај родитеља који се темељи на пропуштању вршења дужног надзора над дететом или малолетником, када је у могућности да такав надзор врши, а услед чега је његов потомак учинио прекршај из ЗОБС. Треба подсетити да у прекршајном праву родитељи одговарају за прекршаје својих потомака, док кривична одговорност родитеља за кривично дело које изврши дете или малолетник није предвиђена у српском праву. Очигледно је да прекршаји, као лакша казнена дела у односу на кривична дела, имплицирају могућу прекршајну одговорност више лица: малолетника и њихових родитеља. Ако се већ налази оправдање за законска решења која су сумњива с аспекта индивидуалне субјективне одговорности као основног постулата казног права, онда законска регулатива таквих прекршаја мора бити уподобљена принципима прекршајне одговорности физичких лица. То се једноставно може учинити, како је већ наведено, прописивањем посебног прекршаја за родитеља који пропусти да врши дужан надзор над својим потомком и који може бити санкционисан због тога. При томе, такав прекршај родитеља може бити степеностепен по интензитету прописане санкције, па уколико су дете или малолетник учинили лакши прекршај из ЗОБС прекршајна санкција за родитеља би била блажа, док у случајевима чињења тежих прекршаја од стране детета или малолетника, има оправдања да и прекршајна санкција према родитељу буде строжа. С обзиром да постојећа законска решења не дозвољавају изрицање заштитне мере или казнених поена родитељу, што је сасвим оправдано, висина прописане новчане казне за прекршај родитеља би се могла степеностепен у односу на тежину прекршаја који је извршио њихов потомак. Ово је оправдано јер невршење дужног надзора од стране родитеља има веће последице када је његов потомак извршио тежи саобраћајни прекршај. На овај начин би били очувани основни принципи субјективне прекршајне одговорности, а родитељи би били санкционисани за своје пропусте који се односе на вршење дужног надзора у односу на своје потомке који учествују у саобраћају.

Међутим, на овом месту треба указати да је питање безбедности у саобраћају и учешћа деце и малолетника у вршењу саобраћајних прекршаја озбиљно питање и велики друштвени проблем који не може бити решен повећањем репресије. Пронаћи начине да се деца развијају на прави начин и постану одговорни и вредни чланови друштва, у којем процесу морају

учествовати родитељи и васпитно образовне установе, у данашње време није једноставно. Прихватљивије је организовати едукацију родитеља чија деца показују проблематично понашање него их новчано кажњавати. У породицама нижег социјалног статуса новчано кажњавање родитеља може бити контрапродуктивно и додатно утицати на погоршање материјалног положаја породице (Јеличић, 2019, 157). Доктрина оправдано указује да је творцима популистичке казнене реакције далеко лакше да у парламенту изгласају још строже казнене законе него да приону на дугорочан и озбиљан посао јачања социјалних служби, брачних саветовалишта, центара за медијацију, пробационих механизма и других актера који делујући профилактички много ефикасније помажу контроли криминалитета од ослањања на ретрибуцију (Игњатовић, 2019, 126). Едукација деце у школском узрасту о значају поштовања саобраћајних прописа и заједничка акција на ширем друштвеном плану која обухвата више субјеката, између осталих и родитеље, значајно могу допринети да се проценат саобраћајних прекршаја учињених од стране деце и малолетника смањи. Не треба заборавити да чињење саобраћајних прекршаја деце и малолетника често представља „предворје“ за вршење кривичних дела против безбедности саобраћаја која имају далеко теже последице. Из ових разлога, потребно је све учинити да се наведени процес едукације реализује на што успешнији начин, при чему и прекршајна одговорност родитеља може бити фактор који ће утицати на родитеље да испоље појачан и дужан надзор над својом децом која учествују у саобраћају.

Литература:

- Ђорђевић, Ђ. (2014). Нови Закон о прекршајима и новине у општем делу прекршајног права. *НБП, Журнал за криминалистику и право*, 2, стр. 15-26
- Игњатовић, Ђ., (2019). Казна доживотног затвора – разлози увођења и осврт на решења у последњој новели Кривичног законика. У: Бејатовић, С. (уред.) (2019). *Измене у кривичном законодавству и статусу носилаца правосудних функција и адекватност државне реакције на криминалитет (међународни правни стандарди и стање у Србији)* (стр. 119-141). Београд: Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и Интермекс
- Јанковић, М. (1939). *Дисциплина у школи*. Београд: Библиотека Будућност
- Јеличић, М. (2017). Процесни аспекти прекршајне кривике. *Годишњак Факултета безбедности*, стр. 347-366
- Јеличић, М. (2019). Прекршајна одговорност родитеља по Закону о основама система образовања и васпитања. *Цивитас*, 2, стр. 140-160.
- Јовашевић, Д. (2012). *Прекршајно право*. Ниш: Свен.
- Пихлер, С. (2008). Појам прекршајне одговорности и разлике између кривичноправне и привреднопреступне – основне тезе. *Избор судске праксе*, 10, стр. 5-10

- Ристивојевић, Б., Милић, И. (2016). Одговорност родитеља за прекршаје које учине њихови потомци. *Анали Правног факултета у Београду*, 1, стр. 154-173
- Станојловић, Б. (1992). *Породица и васпитање деце* (2. изд.). Београд: Научна књига
- Стојановић, З. (2012). Значај појма прекршајне одговорности за прекршајно право. *Ревизија за криминологију и кривично право*, 1-2, стр. 23-38.
- Шушњара, М. (2014). Прекршајна одговорност по Закону о прекршајима. *Билтен Врховног касационог суда*, 3, стр. 261-279.
- Закон о безбедности саобраћаја на путевима - ЗОБС („Сл. гласник РС бр. 41/09, 53/10, 101/11, 55/14, 32/13 - Одлука УС РС, 96/15 - други закон, 9/16 - Одлука УС РС 24/18, 23/19, 128/20 и 76/23).
- Закон о прекршајима – ЗОП („Сл. гласник РС“ бр. 65/13, 13/16, 98/16, 91/19 и 112/22).
- Пресуда Прекршајног апелационог суда, одељење у Новом Саду III-311 Прж. бр. 18834/22 од 30.08.2022. године
- Пресуда Прекршајног суда у Шапцу 17 Пр.5376/21 од 20.07.2022. године.

MISDEMEANOR LIABILITY OF PARENTS FOR OFFENSES COMMITTED BY CHILDREN AND MINORS FROM THE LAW ON ROAD TRAFFIC SAFETY IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Mladen Jeličić, PhD

Research Fellow, mladen.jelicic.kaishin@gmail.com. ORCID: 0009-0003-5486-3485

Abstract: *The paper analyzes the principles of misdemeanor liability of parents for traffic violations committed by their offspring. The author critically examines the existing legal solutions from the aspect of the basic principle of misdemeanor liability of natural persons - subjective misdemeanor liability. After the introductory discussions, general notes were given on the misdemeanor liability of natural persons and the legal regulation of the misdemeanor liability of parents under the Law on Misdemeanors and the Law on Road Traffic Safety was pointed out. The specifics of the vicarious liability of parents for the misdemeanors of their offspring were also considered, and the assumptions of objective and subjective nature for the misdemeanor liability of parents were defined. The theoretical considerations are supported by an example from practice through the analysis of the reasoning of the court verdict. In the concluding remarks, the author offered solutions for better legal regulation of this issue, through which the principles of subjective misdemeanor liability of natural persons would be respected, but it was also pointed out the need to approach the issue of compliance with traffic regulations by children and minors much more seriously through action on a wider scale a social plan that would include the participation of several relevant social factors.*

Key words: *child and minor traffic violation, parents' misdemeanor liability, subjective and objective misdemeanor liability.*